

بررسی راه کارهای پیش گیری از انحرافات جنسی در کودکان

مارال مروتی^۱

شادی حسنی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۸؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۸

چکیده

انسان موجودی است که دارای جنبه های مختلف است که اگر به هرکدام از این جنبه ها توجه نشود، به زندگی انسان و رشد و تعالی او ضرر وارد می گردد. یکی از این جنبه ها، دوران کودکی است که سرشار از کنجکاوی ها و سؤالات گوناگون است و چنانچه والدین نسبت به آن بی توجه باشند، سبب ناهنجاری هایی می شود که یکی از آنها ناهنجاری جنسی است. لذا این سؤال مطرح است که راه کارهای پیش گیری از این آسیب چیست؟ والدین چگونه می توانند مانع از رخداد ناگوار گردند؟ در این مقاله سعی شده است با استفاده از منابع کتابخانه ای و با روش توصیفی به تبیین این موضوع پرداخته شود. از جمله این راه کارها می توان به: پوشش مناسب والدین در منزل، مراقبت در نحوه معاشرت والدین، خواب به موقع کودکان، نوع درآغوش کشیدن و بوسیدن کودک، استحمام صحیح، نقش رسانه و وسایل ارتباط جمعی، نظارت بر معاشرت فرزند با دیگر افراد، اطلاع رسانی دوران بلوغ، نظارت بر اوقات فراغت و.... اشاره کرد.

کلیدواژه ها: کودک، انحرافات جنسی، پیش گیری، راه کار، والدین.

۱. مدرسه علمیه صدیقه طاهره (س)، نوشهر، ایران / shadihassani۸۶۴@gmail.com

۲. دکترای تخصصی مدرسه علمیه صدیقه طاهره (س)، نوشهر، ایران / hassanishadi۱۳۷@gmail.co

مقدمه

کودکان به ویژه در دوران طفولیت، حساس ترین، بی دفاع ترین و آسیب پذیرترین افراد محسوب می شوند. از این رو مهم ترین مسئله درباره آنان، پرورش در محیطی امن از نظر جسمی، روانی و عاطفی است. در این میان با توجه به شیوع ناهنجاری ها و عوامل گسترده ای که انحرافات جنسی را روز به روز فراگیرتر می سازد، اجرای صحیح شیوه های تربیت جنسی است که ایجاب می کند کودکان در محیطی سالم و مبتنی بر نظارت و تربیت دینی پرورش یابند، تا از یک سو غریزه جنسی آنان در یک مسیر درست هدایت شود و از دیگر سو در مقابل انواع ناهنجاری ها، مانند استمناء، استشهائ، سوء استفاده جنسی و... که منتهی به انحراف و آسیب های جنسی می شوند، مصونیت یابند.

با این حال به رغم تأکیدی که در این زمینه صورت می پذیرد، گاه مهم ترین اصل، یعنی هماهنگی برنامه های تربیتی با مقررات طبیعی، نادیده گرفته می شود و غریزه جنسی که مهم ترین امر فطری و غریزی کودک است، دست خوش مشکلات و کج روی هایی قرار می گیرد و از رشد مناسب و مسیر طبیعی خود خارج می شود و سلامت روحی و روانی کودک در معرض خطر قرار می گیرد.

هدف این پژوهش بیان و بررسی راه کارهای پیش گیری از انحرافات جنسی در کودکان است. در این رابطه کتاب هایی نگاشته شده، و هرکدام به جنبه ای از موضوع اشاره کرده است؛ مانند: کتاب تربیت (امینی، ۱۳۸۱) و

- جوان، ازدواج و مسایل جنسی (خالقی، ۱۳۷۶). اما در این مقاله موارد پیش گیری از آسیب های جنسی به صورت اختصاصی بیان شده است.

سؤالاتی که در اینجا مطرح است اینکه: والدین چه اقداماتی را باید برای پیش گیری از انحرافات جنسی کودکان انجام دهند؟ به غیر از والدین، چه عوامل دیگری در پیش گیری این امر مؤثر هستند؟

مفهوم شناسی

انحراف. معجم مقاییس اللغة در مورد واژه انحراف می نویسد: انحراف یعنی عدول از

حد و اندازه چیزی (ابن فارس، ۱۴۰۴ق، ج ۲، ص ۴۲)؛ که آیه ۴۶ سوره نساء نیز به آن اشاره دارد.

راغب اصفهانی نیز در مفردات چنین بیان می دارد: حرف الشیء، یعنی لبه و جانب چیزی؛ و انحراف عن کذا و تحرف و احترف، یعنی منحرف شد و از آن عدول کرد (راغب اصفهانی، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۴۷۱).

انحراف جنسی. در مورد انحراف جنسی تعریفی دقیق و مورد پذیرش همگان در دست نیست و جامعه شناسان، زیست شناسان، علمای علم اخلاق و روان شناسان با یکدیگر توافق کامل و کلی ندارند. از نظر جامعه شناسان، چنانچه روش های لذت یا ارضای جنسی مورد قبول و منطبق بر هنجارهای جامعه نباشد، انحراف جنسی تلقی می شود. زیست شناسان در روابط جنسی فقط به تولید مثل و بقای نوع توجه دارند و هرآمیزی که در راه نیل به این هدف نباشد، از نظر آنها انحراف جنسی محسوب می شود. از نظر اخلاقی نیز به هر نوع ارضای جنسی که مورد نکوهش قرار گیرد و بلافاصله احساس ندامت به فرد دست دهد، انحراف جنسی گفته می شود و کسی که برخلاف تکلیف رفتار کند و مرتکب خلاف اخلاق شود، دچار ندامت و پشیمانی می گردد و از عذاب وجدان رنج می برد و خود را خوشبخت و سعادتمند نمی یابد (ستوده، ۱۳۷۸، ص ۱۲).

روان شناسان انحراف جنسی را عبارت از آن دانسته اند که فرد از حالت تعادل روانی و رفتاری خارج شود؛ که این امر خود ناشی از به هم خوردن وحدت درون است، که جامعه شناسان آن را نوعی رفتار تبه کارانه و خلاف موازین اجتماعی مورد قبول دانسته اند که وجودش را برای دوام نظام اجتماعی و عدالت، زیان بخش می دانند (قائمی، ۱۳۷۲، ص ۱۴).

با ژرف نگری در می یابیم که این تعاریف، دقیق و جامع نیستند و اختلاف هایی نیز در میان آنها وجود دارد.

دین مبین اسلام هرگونه کام یابی جنسی اعم از آمیزش و لذت بردن سمعی یا لمسی را ویژه همسران می داند و غیر از آن را مایه گناه و آلودگی جامعه برهنگی زنان که

پیامدهایی هم چون آرایش و عشوه‌گری را به همراه دارد، جوانان را در یک حالت تحریک همیشگی قرار می‌دهد و سبب هیجان‌های بیمارگونه عصبی و گاه سرچشمه امراض روحی می‌گردد (دهقان، ۱۳۸۰، ص ۳۹).

انواع انحراف‌های جنسی

انجمن روان‌پزشکان آمریکا ناهنجاری‌های جنسی را در موارد زیر منحصر کرده است: «عورت‌نمایی، یادگارپرستی، مالش دستی، بچه‌بازی، آزارخواهی جنسی، آزارگری جنسی، یادگارپرستی همراه با مبدل‌پوشی جنسی، تماشاگری جنسی» (حسین‌خانی، ۱۳۷۸، ص ۲۴). در این تعریف مواردی چون زنا و آمیزش با محارم بیان نشده، که نشان می‌دهد از دیدگاه آنان این موارد را در محدوده انحرافات جنسی نمی‌دانند و انحراف به‌شمار نمی‌آورند.

از دیدگاه اسلام انحرافات جنسی افزون بر آنچه گفته شد، موارد زیر را نیز در بر می‌گیرد: همجنس‌گرایی، دیگرآزاری، لذت‌بردن از آزار دادن شریک جنسی؛ خودآزاری؛ لذت‌بردن از ایجاد درد در خود به وسیله خود یا دیگران؛ سادومازوخیسم؛ لذت‌بردن از آزار دادن دیگران و آزار دیدن از دیگران؛ بت‌پرستی جنسی؛ کامیابی جنسی با دیدن عضو یا شیئی از جنس مخالف؛ حیوان‌بازی؛ تماس جنسی با حیوانات؛ مرده‌پرستی؛ تحریک جنسی با دیدن مرده، محتضر، بیمار، مجروح و یا با حضور در قبرستان؛ عریان‌نمایی جنسی؛ کسب لذت از عریان کردن خود در برابر دیگران؛ نظربازی؛ لذت بردن فرد از دیدن اعضای بدن دیگران، زنا با محارم (ستوده، ۱۳۷۸، ص ۱۳). برخی دیگر از رفتارهای جنسی نیز ناپسند شمرده شده‌اند؛ مانند استمناء، استشهائ، زنا، روسپی‌گری و تشابه به جنس مخالف.

راه‌کارهای پیش‌گیری

قبل از هرچیز باید توجه داشته باشیم که فرزندان ما بسیار کنجکاو هستند و این کنجکاوی در کنار بی‌دقتی‌های والدین می‌تواند منشأ ناهنجاری جنسی باشد. از

همین رو در روایاتی که از ائمه اطهار علیهم السلام صادر شده و نیز در متون روان شناسی دینی، بر نحوه معاشرت والدین بسیار تأکید شده است. اصل «الگوپذیری» و «میل به هم سان سازی» در انسان ها مخصوصاً کودک و نوجوان، یک اصل پذیرفته شده است. بچه ها از همه رفتارها و حرکات والدین تأثیر می گیرند و ناخودآگاه و بدون استدلال، آن را می پذیرند و سعی می کنند خود را به آن چه دیده و شنیده اند، شبیه سازند. در این بخش به برخی از مواردی که موجب پیش گیری از بلوغ زودرس و تحریک جنسی فرزندان می شود، اشاره شده است:

دوران بارداری

از آنجایی که تربیت فرزندان امری مهم و اساسی است؛ بهتر است پدر و مادر قبل از تولد فرزندان، بسیاری از مهارت ها را فرا بگیرند. چه بسا رعایت بعضی از مسائل در دوران جنینی در انحرافات جنسی کودکان تأثیرگذار باشد؛ هم چون تغذیه مادر، اعمال و رفتار مادر در دوران جنینی و هم چنین توجه بیشتر به مسائل عبادی و یکی از راه کارها می تواند برگزاری کلاس های آموزشی والدین قبل از تولد، توسط بعضی ارگان های خاص باشد.

پوشش مناسب والدین در منزل

وقتی مادر در مقابل فرزند نوجوانش لباس های تنگ و چسبان محرک می پوشد و یا با بدنی نیمه عریان رفت و آمد می کند و یا پدر خانواده با لباس های نامناسب در محیط خانه ظاهر می شود و فرزندان نیز نظاره گر هستند؛ قهراً نوجوان این رفتارها را تجربه خواهد کرد و به دلیل کنجکاوی و غریزه نهفته جنسی شان، تحریک شده و آرام آرام به لذت جویی شهوانی کشیده می شود.

در برخی از خانواده ها دیده شده است که خواهر و برادر نوجوان، پوشش مناسبی در مقابل یکدیگر ندارند و معتقدند که همه اعضای خانواده باهم محرم اند. متأسفانه این تفکر در بسیاری از خانواده ها وجود دارد و والدین می پندارند که نمایان بودن بدن شان

در فرزندان هیچ تأثیری ندارد چون آنها محرم هستند و هنوز نمی‌فهمند. بنابراین پوشش نامناسب فرزندان دختر و پسر را نیز با همین استدلال توجیه می‌کنند. در صورتی که این پندارها درست نیست؛ چرا که میل جنسی، محرم و نامحرم نمی‌شناسد (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۹۷).

این تنها یک توصیه اخلاقی و دینی نیست؛ بلکه روان‌شناسان غیرمسلمان نیز برای این نکته صحه گذاشته و آن را مسئله‌ای اثبات شده می‌دانند. به عنوان نمونه یکی از دانشمندان می‌نویسد: «ما برای حفظ سلامت روانی فرزندانمان باید در نمایاندن بدن عریان خود به آنان اکراه داشته باشیم، و حتی المقدور از آن اجتناب کنیم. گاهی اوقات ممکن است فرزند ما دزدانه و یا در خفا، مثلاً هنگامی که مشغول استحمام و یا مشغول تعویض لباس‌های خود هستیم، به ما نگاه کند» (گینوت، ۱۳۵۶، ص ۱۷۷).

پیامبر اسلام ﷺ خطاب به مردی که رانش نمایان بود، فرمود: «ران خود را بپوشان؛ زیرا عورت است» (نیشابوری، بی تا، ج ۴، ص ۱۰۸). وقتی پیامبر ﷺ خطاب به یک مرد چنین تذکری را فرموده، ناگفته پیداست که این حساسیت نسبت به زنان و دختران بیش‌تر است. از همین رو پیامبر ﷺ در جایی دیگر فرمود: «تمام بدن زن، عورت است» (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۱۰۰، ص ۲۵۰).

بنابراین محرمیت، محدودیت را کم می‌کند اما میل جنسی را کاهش نمی‌دهد. پس دختر می‌تواند در مقابل پدر، برادر، عمو، دایی و ... راحت باشد؛ اما حدود پوشش بسیار مهم است. این امر، توهین به محارم نیست؛ بلکه جلوگیری از تحریکات و لغزش‌هاست. وقتی فردی دختر زیبایی در خانه داشته باشد که نحوه پوشش و خودآرایی را رعایت نکند، ممکن است حریم‌ها زیر پا گذاشته شود.

در رابطه با پوشش این نکته نیز ضروری است که حتی لباس‌های فرزندان را هم در حضور افراد دیگر مانند خواهر و یا یکی از والدین انجام نشود و بهتر است جهت تعویض لباس فرزند به خصوص دختر در این زمینه از پدر کمک گرفته نشود.

در مورد آرایش نیز باید توجه داشته باشیم که نوع و حد آرایش مادران، کنجکاوای فرزندان را به دنبال خواهد داشت. بنابراین اگر خانمی قصد آرایش برای شوهر را دارد،

بایستی این عمل مستحبی منحصر به مواقع خاصی نباشد تا این امر برا فرزند عادی جلوه کند و از طرفی بهتر است که انجام آرایش در حضور کودک صورت نگیرد تا حس کنجکاوی او تحریک نشود که (مگر قرار است چه اتفاقی بیافتد؟! (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۰۰).

مراقبت در نحوه معاشرت والدین

چه بسا یک ارتباط نابجای والدین، زحمات چند ساله آنها را در امر تربیت فرزند به هدر دهد. از آنجا که چشم و گوش کودکان بسیار تیز و زیرکانه است، والدین باید مراعات عفت کلام را داشته و از شوخی ها، لطیفه ها و حرف های جنسی در حضور کودکان پرهیز کنند.

آنچه مسلم است اینکه پدر و مادر می بایست در نوع معاشرت با یکدیگر، بسیار دقت کنند تا مبادا کودکان به چنین عواقبی دچار شوند. اکثر کودکان در توجیه انحرافات خود می گویند که این کارها به تقلید از پدر و مادر خود انجام داده اند. و این نکته نیز والدین نیز نباید با فرزندان شوخی های جنسی و غیر اخلاقی داشته باشند و یا اینکه از لمس اندام های خاص اعضای بدن فرزندان خود اجتناب کنند (خالقی، ۱۳۷۶، ص ۲۳۹).

خواهیدن والدین در کنار یکدیگر نیز از دیگر مشکلات خانوادگی است. از دیدگاه دینی و روان شناسی، روابط والدین در حضور فرزندان موجب گمراهی و فساد آنان در آینده خواهد شد. بنابراین باید خواهیدن والدین در کنار یکدیگر، به دور از چشم فرزندان باشد. این امر در رفتار ائمه معصومین علیهم السلام نیز رعایت می شده است. امام سجاد علیه السلام وقتی می خواست با همسرش تنها باشد، درها را می بست، پرده ها را می انداخت و خدمت کاران را بیرون می کرد (عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۲۰، ص ۱۳۳).

نباید گفته شود که کودکان متوجه نیستند و یا در خوابند و نمی فهمند. در اهمیت این امر همین بس که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «به خدا سوگند اگر مردی با همسرش هم بستر شود در حالی که کودکی در آن اتاق بیدار باشد و آنها را ببیند و صدای شان را بشنود، آن کودک ابدًا رستگار نمی شود» (همان). منظور این است که چنین فردی در

آینده رشد علمی خوبی نخواهد داشت؛ از جنبه جسمی افت کرده و از نظر چهره، زشت می‌شود؛ خصوصیات اخلاقی او تغییر می‌کند و مانند دیگر انسان‌ها، به مسائل اخلاقی و پاکی‌ها پای بند نیست. همه اینها یعنی این فرد، رستگار و سعادتمند نخواهد شد.

بنابراین پدر و مادرها، باید اتاقی جداگانه داشته باشند و به فرزندان خود بیاموزند که هنگام ورود به اتاق آنان، در بزنند و اجازه بگیرند. قرآن شریف در توصیه‌ای صریح می‌فرماید: «بچه‌های نابالغ در سه وقت حق ندارند بدون اجازه وارد اتاق خواب شما شوند؛ اول، ساعت قبل از نماز صبح؛ دوم بعد از ظهرها، هنگامی لباس‌تان را درآورده‌اید؛ و سوم، بعد از نماز عشا؛ و موقع خفتن. این سه وقت به منزله اوقات حساس است و کسی حق ندارد بدون اجازه وارد خوابگاه شما شود» (نور/۵۸).

امام صادق علیه السلام نیز در این رابطه می‌فرماید: «هرکس به سن بلوغ رسید، نزد مادر، خاله، خواهر و دیگر خانم‌ها، بدون اجازه وارد نشود» (عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۶، ص ۱۵۸).

یک دانشمند غربی در این خصوص می‌نویسد: «در ساختمان اغلب خانه‌های امروزی، رعایت اصول مسائل جنسی پیش‌بینی نشده است... بسیار کم و به ندرت می‌توان خانه یا آپارتمانی را یافت که در آن، اصل داشتن اتاق دنج و مستقل خواب برای والدین رعایت شده باشد. اغلب، دیوار اتاق خواب، باریک و بچه‌ها در دور و حوالی آن هستند. این حقیقت تلخ و ناگواری است که بر اثر عدم رعایت این نکات و نداشتن خانه‌هایی که اتاق خواب والدین در گوشه آرام و دنجی قرار گرفته باشد، والدین ناچارند صدای نفس و حرکات و مهرورزی‌های طبیعی خود را خفه کنند» (گینوت، ۱۳۵۶، ص ۱۷۸).

خواب به موقع کودکان

پدر و مادرها باید توجه کنند، هنگامی فرزند خود را به بستر خواب بفرستند که کاملاً خسته باشد و در بستر به بی‌خوابی مبتلا نشود؛ چراکه افکار پریشان در این زمان بیش‌تر به سراغ کودک و نوجوان می‌آید و از طرفی ممکن است متوجه معاشرت والدین گردد؛ که در این صورت در آستانه بلوغ زودرس قرار گرفته و به مشکلات رفتاری مبتلا خواهد شد.

همچنین بایستی به جدا بودن بستر خواب فرزندان از یکدیگر (چه دختر و چه پسر) توجه داشته باشیم (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۰۲).

در اسلام به ما توصیه شده است که رخت خواب فرزندان را از زمان کودکی جدا کرده و از خواباندن آنها در کنار خود خودداری کنیم؛ ولو هم جنس ما باشند. پیامبر اسلام ﷺ فرمود: «وقتی بچه ها به سن هفت سالگی رسیدند، رخت خواب آنها را جدا کنید» (امینی، ۱۳۸۱، ص ۲۶۵).

امام صادق علیه السلام در مورد جدا بودن والدین از فرزندان در هنگام خواب، فرموده است: «زن ها و فرزندان ده ساله باید رخت خوابشان از یکدیگر جدا باشد» (عاملی، ۱۰۴۹ق، ج ۲۱، ص ۴۶۱).

در روان شناسی به اثبات رسیده است که کودکان در سنین قبل از ۵ سالگی لذت های جنسی را درک و تجربه می کنند. از این رو خوابیدن یک کودک در بستر والدین یا خواهر و برادرش، موجب تماس بدنی و دریافت حرارت بدن آنان شده و لذت می برد؛ و در آینده بچه ها برای به دست آوردن این تجربه لذت بخش، به کودکان دیگر رجوع می کنند و دوست دارند هم جنس بازی و زنا را تجربه کنند (کدیور، ۱۳۸۲، ص ۶۷).

نوع در آغوش کشیدن و بوسیدن کودک

برای در آغوش کشیدن، توصیه شده که تماس بدنی والدین با فرزندان از روی پوشش باشد؛ چراکه در غیر این صورت، فرزندان نوع خاصی از لذت را حس می کنند و میل کنجکاوی آنان موجب می شود که به دنبال تداوم لذت تماس بدنی بوده و آن را با هم سالان تجربه کنند. البته کنجکاوی کودک ناشی از یک نوع سادگی بچه گانه است؛ اما ممکن است مورد سوء استفاده قرار گیرد. لذا مراقب روابط بچه ها با یکدیگر باشیم (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۰۳).

یکی دیگر از راه های اظهار محبت به فرزندان، بوسیدن آنان است که بسیار مورد تأیید و سفارش است. این عمل نیز مانند دیگر رفتارهای محبت آمیز، بایستی از افراط و تفریط به دور باشد و به گونه ای رفتار شود که کودک را تحریک نکند. از همین رو

مراقبت‌های لازم اجتناب‌ناپذیر است. به همین دلیل توصیه شده است که مردان نامحرم، از بوسیدن دخترش سال به بالا و زنان نامحرم از بوسیدن پسران هفت سال به بالا، خودداری کنند (عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۲۰، ص ۲۳۰).

اگر توصیه‌های دینی این قبیل دستورات را به ما می‌دهد، نباید از آنها به سخت‌گیری و بی‌مهری به فرزندان تعبیر شود؛ بلکه این احکام به سبب شرایط جسمی و روحی کودکان و عوارض آن است. شارع مقدس نمی‌خواهد زمینه سقوط اخلاقی فرد و خانواده مهیا شود. در واقع، پیش‌گیری بردرمان مقدم بوده و از اهمیت بیش‌تری برخوردار است (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۰۴).

استحمام صحیح

والدین باید در خصوص استحمام فرزندان نیز دقت کنند. توصیه شده است که مادر به همراه پسر، و پدر به همراه دختر خود، از حدود سن چهار سالگی به بعد، حمام نرود. همچنین فرزندان هم‌جنس خود را باهم به حمام نفرستیم، چراکه ممکن است به علت کنجکاوی، رفتارهای نامناسبی از خود بروز دهند که به بیداری غریزه جنسی آنها بیانجامد. با این وصف، روشن است که فرزند دختر و پسر را هرگز نباید باهم به حمام فرستاد. این همان خط قرمزی است که باید از آن اجتناب کرد (همان، ص ۱۰۴).

این مسئله در رابطه با طهارت فرزندان بعد از اجابت مزاج نیز وجود دارد. به عنوان نمونه، مادراندام خصوصی فرزند پسر خود را حتی المقدور لمس نکند و یا اینکه بحث طهارت فرزند دختر برعهده پدر گذاشته نشود.

نقش رسانه و وسایل ارتباط جمعی

اینترنت

همه می‌دانیم که امروزه رسانه‌ها در پیشرفت جوامع بشری نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند؛ مثلاً **پدیده اینترنت**، فصل جدیدی را در سهولت و سرعت بخشیدن به انواع فعالیت‌های علمی، فرهنگی، سیاسی و ... به روی انسان‌ها گشوده است و استفاده از آن برای برخی افراد، به دلیل موقعیت‌های شغلی، اجتناب‌ناپذیر است. در کنار مزیت‌های

فراوان اینترنت، نباید از جنبه های تخریبی و خانمان سوز آن غافل بود؛ چراکه امروزه این رسانه، مرزهای جغرافیایی و در برخی مواقع، فرهنگ و سنت های متضاد با فرهنگ خودی را از میان برداشته و فرهنگ و سنت ها متضاد با فرهنگ خودی را منتقل می کند. گونه های متفاوت ارتباط با نهادهای حقیقی و حقوقی، انسان را از حضور در بیرون از منزل بی نیاز کرده است. بیش از هر چیز، سایت های جذاب سرگرمی و تفریحی، وقت بسیاری از جوانان را اشغال کرده اند و برخی دیگر از این سایت ها، تنها با هدف پرداختن به مسائل ضد اخلاقی و انحرافی ایجاد شده اند. بنابراین امروزه مسئولیت والدین و نهادهای مسئول، بیش از پیش سنگین و خطیر است.

هیچ عقل سلیم و انسان فرهیخته ای مزایا و فواید این رسانه فراگیر و کاربردهای مثبت آن را انکار نمی کند؛ اما در کنار همه اینها، باید بر نحوه استفاده از این وسیله، نظارت و دقت داشته باشیم. این امر قبل از هر چیز، مستلزم آگاهی والدین از مسائل روز و آشنایی با پدیده اینترنت است، تا علاوه بر دادن آگاهی های لازم به فرزند خود، او را در استفاده از خدمات مثبت اینترنتی، یاری دهند. بنابراین حداقل کاری که والدین می توانند انجام دهند، کنترل و نظارت نامحسوس بر نحوه استفاده فرزندشان از این وسیله است؛ مانند تنها نگذاشتن فرزند با دوستان در منزل و یا کافی نت ها. چرا که یکی از زیان های اینترنت، آشنایی بچه ها با اموری است که مناسب حال و سن و سال آنها نیست.

نوجوان ما با برقراری ارتباط با دنیای جدید از طریق سایت های غیر اخلاقی و دوست یابی و اتاق های چت رم، با مسائلی چون ارتباط نامشروع، هم جنس بازی، پوچ گرایی، منفعت طلبی افراطی، تجاوز به حقوق دیگران، قتل، خشونت و ... روبرو می شود که با فرهنگ ایرانی و اسلامی ما متفاوت و مغایر است (همان، ص ۱۰۶).

فیلم و عکس

در مورد دیدن **فیلم و عکس** نیز باید همین گونه رفتار شود. دیدن برخی از فیلم ها که از صحنه های عشقی و آلوده به مسائل شهوانی برخوردار است، ولو با مجوز مسئولان

باشد! برای هیچ فردی مناسب نیست، چه رسد به فرزندان ما. برخی از آثار فیلم‌ها که در روحيات کودکان ما اثرگذار است، عبارتند از: یادگیری الفاظ رکیک، آشنایی با روابط عاشقانه، ایجاد ترس و وحشت، آموزش خشونت‌های رفتاری و پرخاش‌گری، گرایش به پوشش‌های مختلف، یادگیری برخی از شیوه‌های اعمال خلاف، مانند: دزدی، قتل، فرار، آدم‌ربایی، فریب، مردم‌آزاری، قمار، درگیری‌ها و

موسیقی

در مورد **موسیقی**، و استفاده از موسیقی نیز باید توجه داشت که از شعر، ریتم و آهنگ مناسبی برخوردار باشد. موسیقی مبتذل که خواننده، آهنگ و یا شعر آن مناسب مجالس لهو و لعب باشد، زمینه‌ساز آشفستگی روحی، تحریک و انحراف جنسی خواهد بود. از عوارض موسیقی مطربی و غنایی می‌توان به این موارد اشاره کرد: خفت، سبکی و سستی به همراه غم و شادی افراطی که مجموعاً موجب ضربات روحی و تحریکات جنسی در آدمی می‌گردد.

علاوه بر هشدارهایی که پیشوایان دینی درباره استفاده از موسیقی داده‌اند؛ امروزه نیز دانشمندان بر این مطلب واقف‌اند که ضررهای روحی و جسمی موسیقی غنائی، بسیار قابل توجه است؛ برخی از آنها عبارتند از: تضعیف اراده و اعصاب، افسردگی، اتلاف وقت، کوتاهی عمر، بی تفاوتی به ناموس، ضعف قوای بینایی و شنوایی، روی آوردن به فحشا و خودکشی و

بنابراین نباید به صرف هنری دانستن موسیقی، جوانان خود را در این حیطه آزاد گذاشته و حتی آنها را تشویق کنیم.

ممکن است برخی گمان کنند که موسیقی به تعقل و تفکر و فعالیت‌های علمی ضرر نمی‌رساند و بلکه در این راه موجب تقویت می‌شود؛ در پاسخ باید گفت، نه تنها دانشمندان علوم تحقیقی از موسیقی برای پیش برد کارهای خود استفاده نکرده‌اند؛ بلکه آن را به دلیل مخالف بودن با فعالیت‌های علمی مغز، از تعقل و اندیشه جدا ساخته‌اند. علاوه بر این، پیشوایان دینی ما که به تمام سطوح شخصیت انسان آگاه

هستند، موسیقی غنایی را تجویز نمی کنند (شاگردکانی، ۱۳۸۱، ص ۱۰۹).

بازی رایانه ای

بازی های کامپیوتری جنسی به بازی هایی گفته می شود که محتوای صریح جنسی دارند و ممکن است شامل تصاویر، ویدیوها یا تعاملات جنسی باشند. این نوع بازی ها به دلایل مختلفی از جمله دسترسی آسان به اینترنت و تنوع بالای بازی ها، به طور فزاینده ای در دسترس قرار دارند.

در تحقیقی که بنیاد ملی بازی های رایانه ای درباره کاراکترهای معروف نقش اول زن بازی ها انجام داده است، اشاره شده که بدون استثناء بر روی جنبه های جنسی این کاراکترها تأکید شده است و لباس های تنگ و نیمه عریان، ژست ها و رفتارهای تحریک آمیز این کاراکترها به طور برجسته نمایان هستند.

(<https://www.mashreghnews.ir>).

نظارت بر معاشرت فرزند با دیگر افراد

دوستی و ارتباط با دیگران لازمه حیات اجتماعی انسان است. در ارتباطات اجتماعی، افکار، اخلاق، استعدادها و رفتار انسان ها تغییر و تحول می یابد. گاهی فرزند ما در مدرسه، هم بازی و هم کلاسی دارد، ولی با آنها رفاقت و صمیمیت ندارد؛ چون در رابطه دوستانه، مشارکت و اثرپذیری رفتاری دیده می شود. ما نیز ممکن است با بسیاری از افراد که در اطراف مان هستند، مانند رئیس اداره، کارمندان، مغازه دار محل و.... برخورد داشته باشیم؛ ولی الزاماً با آنها دوست نباشیم؛ یعنی در حقیقت ما با آنها آشنایی داریم، نه رفاقت.

بنابراین به عنوان یک اصل کلی می توان گفت که یکی از مهم ترین و حیاتی ترین نیازهای جوانان، دوست یابی و انتخاب دوست خوب و مناسب است؛ به طوری که اگر در این زمینه دقت و احتیاط لازم به عمل نیاید، بقیه تلاش های تربیتی نیز مثرتر نخواهد بود (فرهادیان، ۱۳۸۲، ص ۱۱۷).

در روایات ما بسیار بر اهمیت دوست و انتخاب درست آن تأکید شده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «المرء علی دین خلیله؛ انسان بر دین دوست خود است» (ری شهری، ۱۴۲۲، ص ۲۹۰).

دوست خوب تکیه گاه و سرمایه و پشتوانه مطمئنی در شرایط گوناگون زندگی افراد است. امیرالمومنین علیه السلام می فرماید: «من لا صدیق له لا ذخر له؛ کسی که دوست نداشته باشد، سرمایه ای ندارد» (همان، ص ۲۹۰).

در اهمیت دوست خوب و تأثیر آن بر اخلاق و میزان دین داری، همین بس که امام علی علیه السلام می فرماید: «هرگاه وضعیت شخصی بر شما نامعلوم شد و دین و آیین او را شناختید، به دوستانش بنگرید؛ اگر اهل دین و آیین الهی اند، بدانید که او نیز پیرو آیین خداست» (مجلسی، ۱۴۰۴ق، ج ۷۴، ص ۱۹۷).

اطلاع رسانی دوران بلوغ

از وظایف دیگر والدین، آگاهی دادن به فرزند خود در مورد مسائل دوران بلوغ است. پدر و مادر باید نوجوان خود را از حساسیت های جسمی و روحی که در انتظارش است، آگاه کنند و او را به وظایف خود آشنا سازند، تا فرزند بتواند با سلامت نفس از این بحران روحی و جسمی زندگی عبور کند. پرخاش گری، تشویش و اضطراب، تشنه محبت و مورد احترام دیگران بودن، میل به شناخت خود (هویت یابی)، غرور، استقلال و باورداشتن خویش و مسئولیت پذیری، از مشخصه های دوران بلوغ است، که خانواده ها باید در پاسخ و هدایت این نیازها با فرزندان خود هم کاری کنند. در واقع باید نوجوان را درک کرد و موقعیت سنی او را شناخت (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۲۱).

از نظر اسلام، این قسمت از زندگی انسان، بسیار اهمیت دارد. در این دوران است که بنای اساسی شخصیت فردی و اجتماعی جوان پایه ریزی می شود. روش تربیتی اسلام بر این امر تأکید دارد که جوان باید این دوران را با معرفت و پاکی سپری کند. در این دوران، جوان واقعاً نمی داند که چه چیزی در او اتفاق می افتد و چه باید بکند. تغییرات روحی - بدنی و تأثیرات روانی آن چنان سریع و همه جانبه است که او را دچار تشویش و

نگرانی می کند و او در برخورد و ارتباط با اطرافیان و خانواده اش با مشکل مواجه می شود. در این زمان است که او شدیداً نیاز به محبت دارد و در پی یافتن یک نقطه اتکای روانی و روحی است، و دوست دارد دیگران به شخصیت او احترام بگذارند و به او توجه کنند. به همین دلیل است که پیامبر اسلام ﷺ ضمن بیان مراحل تربیت، به هفت سال سوم زندگی یعنی ۱۴ تا ۲۱ سالگی که همان دوران بلوغ و جوانی است (عاملی، ۱۴۰۹، ج ۲۱، ص ۴۷۶) اشاره کرده و به والدین و مربیان سفارش می فرماید که در این سنین به جوان به عنوان یک شخصیت بزرگ سال بنگرید، به او اعتماد کرده و در کارها با وی مشورت کنید؛ در زندگی خانوادگی نظر او را دخالت داده و به او مسئولیت بدهید تا شخصیت او شکوفا گردد. جوان در این مرحله، خود را هم ردیف با سایر اعضای بزرگ تر خانواده می پندارد و انتظار دارد از احترام متقابل برخوردار باشد. لذا پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «من به تمام شما توصیه می کنم که با جوانان به نیکی رفتار کنید و به شخصیت آنان احترام بگذارید» (ری شهری، ۱۴۲۲ق، ج ۱، ص ۳۴۹).

نظارت بر اوقات فراغت

اوقات فراغت، به ساعات و روزهایی گفته می شود که فرد آنها را براساس میل خود با برنامه هایی هم چون استراحت، تفریح، سرگرمی، افزایش معلومات و توسعه مهارت ها یا شرکت داوطلبانه در امور اجتماعی می گذراند. البته واضح است که فراغت با بی کاری متفاوت است. بی کاری ایامی است که فرد شغل خود را به طور موقت یا دائمی از دست می دهد؛ ولی فراغت یعنی فرد اوقاتی را فارغ از کار، به دل خواه خویش می گذراند.

ضرب المثل معروف (وقت طلاست) حاکی از اهمیت بسیار زیاد زمان و استفاده بهتر از آن است. فرانسیس دوگه در اهمیت اوقات فراغت گفته است: «به من بگوئید اوقات فراغت را چگونه می گذرانید تا بگویم شما که هستید و فرزندانان را چگونه تربیت می کنید» (دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳، ص ۳۸).

آموزه های دینی به ما می گوید که در کنار فعالیت های اصلی روزانه، فرصتی را برای

اوقات فراغت، تفریح و لذت‌های حلال در نظر بگیرید. امام رضا علیه السلام فرموده است: «کوشش کنید اوقات روزانه شما چهار قسمت باشد: ساعتی برای عبادت و خلوت با خدا، ساعتی برای کار و تأمین معاش، ساعتی برای خانواده و مصاحبت با افراد مورد اعتماد و ساعتی برای تفریحات و لذت‌های حلال» (مجلسی، ۱۴۰۴ق، ج ۷۵، ص ۳۴۶).

پژوهش‌های انجام شده حاکی از این است که بسیاری از انحرافات قشر جوان و نوجوان نتیجه فقدان برنامه‌ریزی صحیح جهت گذراندن اوقات فراغت بوده است. اهمیت اوقات فراغت و لزوم بهره‌گیری بهینه از آن، زمانی دوچندان می‌شود که می‌بینیم دشمن با تهاجم فرهنگی و با در اختیار داشتن پیش‌رفته‌ترین تکنولوژی‌ها، فساد و ابتذال را در میان فرزندان ما رواج می‌دهد. از همین رو اگر والدین و مسئولان، برای اوقات فراغت نوجوانان و جوانان، برنامه‌ریزی مناسبی نکنند، انرژی بسیاری را از دست داده‌ایم و در برخی از موارد، آب به آسیاب دشمن ریخته‌ایم (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۲۴).

از جمله مزیت‌ها و فواید استفاده درست از اوقات فراغت، تأمین بهداشت روانی، استراحت و تجدید قوا، رشد خلاقیت، توسعه مهارت‌ها، شکوفایی استعدادها و رشد اجتماعی است که می‌تواند به صورت فعالیت‌های ورزشی، هنری، ارتباط با رسانه‌ها، کتاب‌خوانی، مسافرت و تفریحات سالم بروز یابد.

یکی از بهترین کارهایی که والدین عزیز می‌توانند انجام دهند، آموزش حرفه‌ها و مهارت‌های شخصی پدر و مادر است. این امر علاوه بر اینکه اوقات فراغت فرزندان را پر می‌کند، می‌تواند برای آینده آنان یک فرصت شغلی محسوب شود؛ اما باید سعی شود تا این کلاس‌ها تفکیک جنسیتی داشته باشند.

هم‌چنین شرکت در برنامه‌ها و پایگاه‌های تابستانی که توسط نیروهای بسیج و مساجد برگزار می‌شود، می‌تواند بخشی از اوقات جوانان را در تابستان پر کند (همان، ص ۱۲۶).

این نکته را نیز باید توجه داشت که در بازی‌ها، فرزندان با هم جنس خودشان بوده و هرگز تنها رها نشوند و بر بازی کودکان نظارت کافی وجود داشته باشد.

بازی های مفید

انجام بازی های جسمی، فکری و هوشی که به رشد جسمانی و ذهنی کودکان و نوجوانان کمک می کند، می تواند در پر کردن اوقات فراغت مناسب باشد. برخی از بازی ها برای کودکان بسیار مفید و به جاست؛ به عنوان مثال روان شناسان معتقدند دخترهایی که در کودکی بیش تر عروسک بازی می کنند و به بازی های دخترانه علاقه نشان می دهند، در آینده به هنگام بچه دار شدن، مادرهای خوبی می شوند. اما همین امر برای پسران برعکس بوده و باید توجه شود تا برای پسران عروسک های دخترانه خریداری نشود.

بازی های مفید ویژه کودکان و نوجوانان را می توان به چند دسته تقسیم بندی کرد: بازی های فعال، بازی های تقلیدی، بازی های سنتی و محلی، بازی های الکترونیکی، انواع ورزش (همان، ص ۱۲۶).

نحوه کتاب خوانی

در مورد ارزش کتاب و کتاب خوانی همین بس که گفته اند: «بزرگترین اختراع بشر کتاب است». کتاب غذای روح آدمی است و همان گونه که جسم ما نیازمند غذاست، روح انسان نیز به تغذیه نیاز دارد.

بهترین کتاب، قرآن، این کتاب الهی است که منشور زندگی و جامع علوم الهی، اخلاق، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، تاریخی و... است که برای همه انسان ها قابل استفاده و درس آموز است. هرکس در هر سطحی از اطلاعات و معارف که باشد، از آن بی نیاز نیست و دریایی است که هرکس به قدر تشنگی از آن می چشد. همچنین نهج البلاغه حضرت امیرالمومنین علیه السلام و حکمت ها و معارفی که از هل بیت علیهم السلام به ما رسیده، در تغذیه روحی ما مفید است.

همچنین کتاب هایی که حاوی حکایات، قصه ها و رمان های تاریخی هستند، می توانند برای قشر جوان و حتی کودک ما بسیار شیرین، درس آموز و سازنده باشند. البته باید توجه داشت کتابی را که فرزند ما مطالعه می کند، خود بیش تر مطالعه کرده باشیم و آن را متناسب با روحیات و موقعیت فرزند خود بدانیم (همان، ص ۱۲۸).

رژیم غذایی مناسب

حتی الامکان برنامه غذایی فرزندان خود را طوری طراحی کنیم که مصرف خوردنی های محرک و مقوی شهوت، به حداقل برسد. برخی از ادویه جات، میوه ها و حبوبات، مثل: فلفل سیاه، زنجبیل، دارچین، زعفران، کاکائو، قهوه، کنجد و... می تواند باعث تقویت و تحریک قوه جنسی افراد شود که والدین باید به این مسئله توجه داشته باشند (بابایی، ۱۳۸۳، ص ۱۲۸).

نتیجه گیری

با توجه به مطالب بیان شده می توان موارد ذیل را جهت پیش گیری از انحرافات جنسی مطرح کرد:

- پوشش مناسب والدین در منزل، مراقبت در نحوه معاشرت والدین، خواب به موقع کودکان، نوع درآغوش کشیدن و بوسیدن کودک، استحمام صحیح، نقش رسانه و وسایل ارتباط جمعی، نظارت بر معاشرت فرزند با دیگر افراد، اطلاع رسانی دوران بلوغ، نظارت بر اوقات فراغت، بازی های مفید، نحوه کتاب خوانی، رژیم غذایی مناسب.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه (۱۳۹۰)، ترجمه محمد دشتی، قم، الهادی، چاپ چهارم، بی جا.
۳. ابن فارس، احمد بن زکریا (۱۴۰۴ق)، معجم مقائیس اللغه، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
۴. امینی، ابراهیم، (۱۳۸۱)، تربیت، چاپ اول، قم، بوستان کتاب.
۵. بابایی، خسرو، (۱۳۸۳)، نسخه دکتر، خوددرمانی با گیاهان دارویی، چاپ چهارم، تهران، حافظ نوین.
۶. حسین خانی، هادی، (۱۳۸۷)، هفت روش پیش گیری از انحرافات جنسی، قم، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.
۷. خالقی، روح الله، (۱۳۷۶)، جوان، ازدواج و مسائل جنسی، چاپ یازدهم، تهران، طنین.
۸. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، (۱۳۸۳)، معاونت اعزام و تبلیغ، ره توشه راهیان نور ویژه جوانان، چاپ اول، قم، بوستان کتاب.
۹. دهقان، احمد، (۱۳۸۰)، پرسش ها و پاسخ های روز، قم، لاهیجی.
۱۰. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۳۷۵)، المفردات فی غریب القرآن، ترجمه سید غلامرضا خسرو حسینی، تهران، انتشارات مرتضوی.
۱۱. ستوده، هدایت الله، (۱۳۷۸)، آسیب شناسی اجتماعی، جامعه شناسی انحرافات، تهران، آوای نور.
۱۲. شاکر اردکانی، سید اسماعیل، (۱۳۸۱)، چهل نکته درباره موسیقی، چاپ اول، قم، ذاکر المهدی (عج).
۱۳. عاملی، حر، (۱۴۰۹ق)، وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل البيت.
۱۴. فرهادیان، رضا، (۱۳۸۲)، والدین و مربیان مسئول، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب.
۱۵. قائمی، فاطمه، (۱۳۸۴)، حجاب دختران، حجاب اسلامی و بهداشت خانواده، قم، گلستان ادب.

۱۶. کدیور، پرویز، (۱۳۸۲)، روان‌شناسی تربیتی، چاپ هفتم، تهران، سمت.
۱۷. گینوت، جییم، (۱۳۵۶)، پیوندهای کودک و خانواده، ترجمه تقی‌زاده میلانی، چاپ اول، تهران، نشر اندیشه.
۱۸. مجلسی، محمدتقی، (۱۴۰۴ق)، بحار الانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء.
۱۹. محمدی ری‌شهری، محمد، (۱۴۲۲ق)، منتخب میزان الحکمه، چاپ اول، قم، دارالحدیث.
۲۰. میرزایی، داوود؛ شاهرخی، علی؛ قطبی، هادی، (۱۳۹۰)، آداب و آفات تربیت کودک و نوجوان، قم، مینایی.
۲۱. نیشابوری، حاکم، (بی‌تا)، مستدرک علی‌الصحیحین، حلب، مکتبه الاسلامیه.
۲۲. <https://www.mashreghnews.ir>